

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT
ION CREANGĂ DIN CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U. 37.018.1 (043.2)

SIMCENCO IRINA

**VALORIFICAREA PEDAGOGICĂ
A CULTURII POSTFIGURATIVE
ÎN EDUCAȚIA FAMILIALĂ**

Specialitatea: 531. 01. - Teoria generală a educației

**AUTOREFERAT
al tezei de doctor în pedagogie**

CHIȘINĂU, 2016

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei *Științe ale Educației*, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Conducător științific:

CUZNEȚOV Larisa, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, UPS „I. Creangă” din Chișinău.

Referenți oficiali:

1. **BODRUG-LUNGU Valentina**, doctor habilitat în pedagogie, conferențiar universitar;
2. **PANIȘ Aliona**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar.

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. **COJOCARU Vasile**, președinte, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar;
2. **GARȘTEA Nina**, secretar științific, doctor în pedagogie, conferențiar universitar;
3. **PÂSLARU Vlad**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar;
4. **PATRAȘCU Dumitru**, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar;
5. **PANICO Vasile**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar;
6. **ȚVIRCUN Victor**, doctor habilitat în pedagogie;
7. **TOLSTAIA Svetlana**, doctor în psihologie, conferențiar universitar.

Susținerea publică a tezei va avea loc la 29.08.2016, ora 14:00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 33 531.01.– 01 în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, str. I. Creangă 1, blocul II, sala Senatului.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca UPS „I. Creangă” din Chișinău și pe pag. web a CNAA (<http://www.cnaa.md>).

Autoreferatul a fost expediat la 28.07.2016

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,

doctor în pedagogie, conferențiar universitar

Garștea Nina

Conducător științific,

doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar

Cuznețov Larisa

Autor:

Simcenco Irina

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei și importanța problemei abordate. Societatea în ansamblul său exercită o puternică influență educativă asupra individului, iar familia reprezintă mediul social primar care canalizează, organizează și realizează acest proces, valorificând conținutul celor trei culturi, cea postfigurativă (a vârstnicilor; persoanelor în etate / bunicilor), cea cofigurativă (a părinților / maturilor) și cea prefigurativă (a copiilor și tinerilor).

Cercetările din domeniul sociologiei [1; 4; 17; 20; 24; 36 etc.], antropologiei pedagogice [3; 17; 30; 45 etc.], științelor educației [2; 5; 8; 9; 11; 12; 35; 40; 46 etc.] demonstrează că familia reprezintă instituția socială de bază, care asigură interrelaționarea optimă a celor trei generații, ceea ce contribuie la perpetuarea valorilor etice, educația eficientă a tinerei generații și menține echilibrul sociocultural. Familia desemnează una din cele mai străvechi forme de comuniune umană, un mediu propice de învățare și exersare a rolurilor și a funcțiilor familiale și umane fundamentale.

Educația în cadrul familiei joacă un rol important în formarea și dezvoltarea personalității copilului, doar atunci când acesta interacționează și comunică permanent cu reprezentanții celor trei generații: persoane în etate, adulți și semeni / copii, adolescenți, tineri.

Conduita părinților și a bunicilor, ca factor educativ, reprezintă primul model social de influențare a copiilor. Cultura părinților și a bunicilor contribuie într-un mod decisiv la formarea concepției despre viață și lume; asigură interiorizarea modelelor comportamentale și relaționale; determină integrarea și adaptarea optimă a individului în mediul social, pregătindu-l treptat și subtil pentru exercitarea rolurilor familiale (de fiu/fiică, frate/soră, părinți, bunici) și sociale (de cetățean și profesionist).

Cultura familiei reprezintă totalitatea valorilor etice și materiale, pe care le posedă și promovează aceasta. Valorile etice și spirituale reprezintă cunoștințele și credințele morale durabile asupra unui mod de existență [21], pe care le posedă și le împărtășesc membrii familiei, ce se manifestă în și prin virtuți, convingeri, tradiții, modelele comportamentale ale părinților, copiilor, bunicilor și atitudinile valorice ale acestora [11, p. 99].

Antropologul american **Mead M.** [41; 42] analizează în profunzime esența culturii umane și specificul componentelor acesteia. Autoarea diferențiază și subliniază complexitatea și importanța lor în transmiterea valorilor și formarea personalității umane. Mead M. distinge și caracterizează trei tipuri de culturi: postfigurativă, cofigurativă și prefigurativă. Astfel, *cultura postfigurativă* (CP) vizează transmiterea valorilor de la părinți la copii, de la bunici la nepoți; *cultura cofigurativă* include învățarea culturală

care se realizează în grupurile de egali (copiii și adulții învață de la membrii generației din care fac parte), iar în *cultura prefigurativă*, părinții învață de la copiii lor.

În acest context, **cultura postfigurativă** aparține, în primul rând, vârstnicilor, generației de vârstă a treia – bunicilor. Ea conservă și perpetuează valorile etice și spirituale, tradițiile, obiceiurile legate de căsătorie, familie, educația copiilor; educația și pregătirea tinerei generații pentru viața de familie. Cercetătorii din domeniul sociologiei educației [4; 7; 20; 22; 23 etc.] sunt de părerea că cultura postfigurativă conferă culturii umane *o mare stabilitate*, deoarece are la bază o experiență mare de viață și este axată pe acțiunea morală.

Relația afectivă bunici-nepoți este una profundă și multiaspectuală. Ea completează reușit relația dintre părinți și copii, menționează Ariès Ph. [Apud 36]. În ultimele decenii, exodul tinerilor în străinătate, urbanizarea, adaptarea oamenilor la noile condiții de existență, concentrarea vieții membrilor familiei asupra unor relații de tip mai restrâns, în care bunicii, practic, *au fost eliminați din cadrul familial*, a influențat evident solidaritatea, coeziunea familiei, a determinat destrămarea familiei tradiționale și a stimulat apariția și dezvoltarea familiei nucleare [22; 24].

Conștientizarea impactului pozitiv al culturii postfigurative asupra educației familiale, a rolului axiologic deosebit de important, complementar al bunicilor ce asigură echilibrul socio-familial și influențează substanțial dezvoltarea generației tinere, a fost un motiv prioritar în stabilirea temei de cercetare. Acest moment creează premise certe de cercetare și optimizare a legăturilor dintre generații și contribuie la evitarea *prăpastiei socioculturale* dintre ele, la soluționarea multor conflicte familiale și sociale [41; 42]. Totodată, menținerea și promovarea relațiilor armonioase intergeneraționale permite evitarea unor fobii și conduite distorsionate la tineri și la unii adulți față de persoanele în etate, asigură formarea unei atitudini conștiente, responsabile și adecvate față de procesul de îmbătrânire.

Prezența frecventă și/sau continuă a bunicilor în viața familiei sau aproape de familie este benefică pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor. Bunicii sunt în stare să ofere un spectru larg de valori autentice și să împărtășească experiența lor de viață. În pofida unor viziuni sceptice, studiile sociologice [17; 20; 22; 24; 37] demonstrează că înțelepciunea bunicilor, experiența lor trăită, capacitățile de re/conciliere sunt foarte valoroase. Ei oferă familiei dragoste necondiționată și tot sprijinul, dau dovadă de răbdare, toleranță, bunăvoință, onestitate; perpetuează valorile spirituale ale neamului și astăzi, deseori suplinesc părinții.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Problematika diferențierii, funcțiile și interrelacionarea celor trei tipuri de culturi (postfigurativă, cofigurativă și prefigurativă) este reflectată în lucrările cercetătorilor: Mead M. [41; 42], Митякина Л. В. [44] și Панкова Л. В. [Apud 46]. Aspectele sociologice ale relațiilor în cadrul familiei lărgite le aflăm în cercetările lui Stănculescu E. [36]. Cultura relației bunici-nepoți, etica relațiilor intergeneraționale și intrageneraționale sunt investigate de către Cuznețov Larisa [8; 9; 10; 11], Segalen M. [24], Schifirneț C. [23], Bengston V. L. și Robertson J. F. [3]. Popescu R. [22], Mitrofan I. și Vasile D. [Apud 17] analizează conflictul dintre generații și evoluția familiei. Cercetătorii: Colac T. [Apud 8]; Iluț P. [16; 17], Семенова В.В. [46] abordează relația dintre generații. Problema nuclearizării familiei, proces generat de presiunea macrosocială a statelor moderne asupra modelelor instituționale tradiționale a fost cercetată de Tood E. [Apud 4]. Iluț P. [16; 17], Popescu R. [22], Segalen M. [24], Costa-Foru X. [Apud 4], Herseni Tr. [15], Stahl P. [35] au studiat tipologia grupurilor domestice centrată pe variabila liniei succesoriale (raporturile părinți-copii); inclusiv tipul relațiilor familiale liberale, și autoritare.

Problema discriminării sociale de vârstă ca fenomen sociopsihologic a fost investigată de Микляева А. В. [43] și Митякина Л. В. [44]. Unele aspecte ale dinamicii relațiilor copii-tineri-persoane în etate; fenomenul socio-cultural al îmbătrânirii și optimizarea relațiilor intergeneraționale au fost studiate de către: Fontaine R. [12], Frunză A. [Apud 4], Gârleanu-Șoitu D. [Apud 38], Mureșan M. [Apud 18], Мухина В. С. [Apud 45] etc.

Aspectele investigate și premisele stabilite au condus la definirea **problemei de cercetare**, care rezidă în necesitatea studierii influenței culturii postfigurative asupra educației, îndeosebi, ale determinării reperelor teoretico-aplicative de valorificare pedagogică a culturii postfigurative în educația familială.

Scopul cercetării constă în determinarea și experimentarea reperelor teoretico-aplicative de valorificare pedagogică a culturii postfigurative în educația familială.

Obiectivele cercetării:

1. Examinarea și interpretarea epistemologică a valorificării culturii postfigurative în educația familială prin dezvoltarea conceptelor de bază și a raporturilor intergeneraționale în cadrul familiei.
2. Analiza istoricului și a evoluției culturii postfigurative în societate.
3. Analiza tendințelor actuale de abordare a îmbătrânirii și a valorificării culturii postfigurative în educație.

4. Precizarea specificului relațiilor familiale copii-părinți-bunici.
5. Examinarea dinamicii funcției de bunici prin identificarea modelelor de interacțiune părinți-bunici-nepoți.
6. Elaborarea, fundamentarea și validarea *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială (SPIVCP)*, care încorporează reperate teoretico-aplicative.

Metodologia cercetării științifice.

Investigația s-a realizat în baza teoriilor, concepțiilor, legităților și principiilor din domeniul pedagogiei, sociologiei educației, psihologiei vârstelor, antropologiei pedagogice, teoriei generale a educației și pedagogiei familiei.

În mod special, drept reperate epistemologice ale cercetării au servit: caracteristicile familiei și specificul relațiilor intergeneraționale în cadrul acesteia (Levi-Strauss Cl. [Apud 7]; Stănoiu A. [37]; Voinea M. [39]); etica relațiilor familiale; clasificarea tipurilor de familie; ethosul pedagogic familial și interrelația dintre cultura postfigurativă, cofigurativă, prefigurativă; concepția educației pentru familie (Cuznețov Larisa [9; 10; 11]); perspectiva psihologică și socială a relațiilor intergeneraționale (Mead M. [41; 42]; Эйдмилер Э. Г. [48] etc.); paradigmele și teoriile de bază privind cultura familiei și evoluția ei (Mitrofan I. [Apud 16], Merton R. [19], Parsons T. [21], Murdock G. [20], Mead M. [41; 42], Bowen J. [Apud 18], Stănculescu E [36], Durkheim E. [Apud 36]).

Metodele de cercetare: documentarea științifică; metoda analizei, sintezei și sumarizării; metoda hermeneutică; modelarea teoretică; psihodrama, chestionarul, observația științifică; conversația; experimentul pedagogic; studiul de caz; analiza produselor subiecților investigați; metode statistice; analiza calitativă și cantitativă a datelor; sintetizarea și concluzionarea.

Noutatea și originalitatea științifică constă în:

- analiza structural-funcțională a familiei și culturii postfigurative, a relațiilor și a schimburilor intergeneraționale părinți-bunici-nepoți din punct de vedere antropologic, sociologic, pedagogic, juridic, psihologic, filosofic/axiologic. Dezvăluirea semnificației și precizarea conceptelor: *familie, educație familială, cultura familiei, ethos pedagogic familial, cultură postfigurativă, cultură cofigurativă, cultură prefigurativă, generație, relații intergeneraționale, valori familiale, grandparentalitate, competențe grandparentale;*
- examinarea și determinarea esenței paradigmatelor și teoriilor socio-psihopedagogice asupra familiei în corelație cu stabilirea raporturilor

dintre funcțiile familiei, cultura acesteia și ethosul pedagogic familial în contextul valorificării culturii postfigurative în educația familială;

- identificarea blocajelor în comunicarea și relaționarea bunici-nepoți-părinți; a condițiilor de asigurare a coexistenței echilibrate a tuturor generațiilor prin stabilirea și descrierea tipurilor de familie, modelelor de interacțiune părinți-bunici-nepoți și a portretului bunicilor în epocile preclasică, clasică, modernă și postmodernă; taxonomia valorilor culturii postfigurative;
- analiza tendințelor actuale de abordare a îmbătrânirii și corelarea acestora cu valorificarea pedagogică și psihosocială a culturii postfigurative.

Problema științifică importantă soluționată în cercetare rezidă în fundamentarea pedagogică a valorificării culturii postfigurative în educația familială prin identificarea valorilor, conținutului structural-funcțional, perspectivelor sociopsihopedagogice ale acesteia, explorate prin intermediul *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative* (care încorporează reperele teoretico-aplicative) în contextul parteneriatului familie-bunici-comunitate, a contribuit la schimbarea comportamentului generațiilor tinere, eficientizarea relațiilor intergeneraționale și sensibilizarea opiniei publice asupra aspectelor axiologice, dar și a problemelor persoanelor în etate.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de analiza, precizarea și delimitarea reperelor epistemologice ale culturii postfigurative, abordate în contextul promovării parteneriatelor educative sociale; a examinării și analizei diacroniei (istoricul și evoluția) fenomenului vizat; clarificarea specificului relațiilor intergeneraționale în familie; identificarea dinamicii și a evoluției rolului/funcției de bunici, a esenței educative a diversității tipologice a bunicilor; elaborarea și fundamentarea științifică a *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială*, care include reperele teoretico-aplicative.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în elaborarea, experimentarea și validarea *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială*, care conține reperele teoretico-aplicative ale fenomenului vizat.

Strategia explorată conform condițiilor psihopedagogice stabilite în cercetare, contribuie la eficientizarea relațiilor intergeneraționale și la valorificarea pedagogică a culturii postfigurative în educația familială. SPIVCP oferă un suport epistemologic, axiologic, metodologic și practic de asigurare și promovare a culturii postfigurative prin intermediul explorării reperelor teoretico-aplicative în parteneriate sociale și cele educative.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere sunt formulate în următoarele teze:

1. Conceptul de *cultură postfigurativă*, în teoria generală a educației, are funcție integratoare pentru elementele constitutive ale *dimensiunii subiective* (valori morale, valori religioase; norme, principii, reguli etice; tradiții, obiceiuri de neam, familie, atitudine pozitivă față de familie) și *dimensiunii obiective*, care încorporează: modul de viață al familiei bunicilor, relațiile intergeneraționale; implicațiile educative a bunicilor; modul de interacțiune în cadrul familiei; modul de organizare și management al familiei bunicilor și valorile materiale produse pe parcursul vieții.
2. Cunoașterea și înțelegerea de către părinți și generația tânără a particularităților de vârstă și de personalitate a vârstnicilor, a blocajelor de comunicare și relaționare; a importanței lor în conservarea și transmiterea valorilor familiale și sociale autentice – asigură valorificarea pedagogică a CP, eficientizează relațiile și schimburile intergeneraționale și contribuie la crearea condițiilor optime de educație familială a nepoților.
3. *Strategia pedagogică interactivă de valorificare a culturii postfigurative în educația familială* include reperetele teoretico-aplicative și reprezintă un construct teoretico-aplicativ cu destinație triplă: de eficientizare a educației familiale, de eficientizare a parteneriatelor educative sociale școală-familie-bunici-comunitate și de pregătire-perfecționare continuă a părinților, inclusiv a cadrelor didactice ce colaborează cu familia.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost validate în experimentul pedagogic desfășurat în instituția preșcolară „Ghiocel” și Gimnaziul „Diomid Gherman” din s. Risipeni, r-nul Fălești; Liceul Teoretic Seliște din s. Seliște r-nul Nisporeni; instituția preșcolară nr. 54 și Liceul Teoretic „Iulia Hașdeu” din Chișinău, inclusiv prin intermediul predării cursurilor universitare *Pedagogia familiei*, *Pedagogia îmbătrânirii* și *Consilierea persoanelor de vârstă a treia* studenților facultății de Pedagogie a UPS „Ion Creangă” din Chișinău.

Aprobarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul ședințelor catedrei *Științe ale Educației*, UPS „Ion Creangă” din Chișinău; prin comunicările la simpozioane și conferințe naționale și internaționale, precum și în cadrul întrunirilor metodice, a consiliilor profesorale din instituțiile de învățământ implicate în experimentul pedagogic.

Publicațiile la tema tezei: 7 articole științifice în reviste și culegeri de circulație națională, [27; 28; 29; 31; 32; 33; 34]; 3 comunicări la conferințe științifice internaționale [25; 30] și naționale [26], un studiu teoretico-aplicativ valorificat într-o monografie [8].

Volumul și structura tezei. Teza conține: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (207 surse), glosar, 10 anexe. În total conține 176 pagini text de bază, 21 figuri și 10 tabele.

Cuvinte-cheie: familie, părinți, bunici, nepoți, cultura familiei/ethos familial, cultură postfigurativă, cultură cofigurativă, cultură prefigurativă, generație, persoane în etate, relații intergeneraționale, grandparentalitate, competențe grandparentale, parteneriatul educativ familie-bunici-comunitate.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este prezentată și argumentată actualitatea și importanța temei, descrierea situației în domeniul de cercetare; sunt formulate problema cercetării, direcțiile de soluționare, scopul și obiectivele; este expusă metodologia cercetării; se descrie noutatea și originalitatea științifică, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, problema științifică importantă soluționată în cercetare; este elucidată aprobarea rezultatelor cercetării și sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1, **Repere epistemologice ale valorificării pedagogice a culturii postfigurative**, prezintă cadrul conceptual al problemei vizate, elucidează dezvoltarea semnificației conceptelor de bază, redă diacronia (istoricul și evoluția) culturii postfigurative în societate. Aspectele date sunt corelate cu analiza tendințelor actuale de abordare a îmbătrânirii și culturii postfigurative, a specificului relațiilor intergeneraționale în familie și societate. Analiza familiei, a funcției ei, educative realizată în perspectivă antropologică, sociologică, juridică, psihopedagogică, filosofică/axiologică a reliefat posibilitatea elaborării *Matricei paradigmelor și teoriilor socio-psihopedagogice cu privire la funcționarea familiei*, care asigură observarea și cunoașterea contribuției cercetătorilor din domeniile nominalizate, inclusiv ilustrează: *procesul constituirii, dezvoltării sociale a etapelor/ciclurilor vieții familiale* (Popescu R. [22], Șchiopu U. [38], Voinea M. [39] etc.); *evidențiază importanța armoniei, iubirii, echilibrului socio-afectiv în relația conjugală și familială* (Mitrofan I. și Ciupercă C. [Apud 17]); *elucidează structura, interrelațiile, dinamica rolurilor și a puterii/autorității în cadrul familiei* (Parsons T. [21], Boles R. [Apud 22], Merton R. [19] etc.) și funcționarea acesteia ca sistem holistic prin valorificarea tuturor subsistemelor (soți, părinți, copii, frați, bunici) și a culturilor postfigurativă, cofigurativă, prefigurativă (Murdock G. [20], Parsons T. [21], Mead M. [41; 42], Cuznețov Larisa [9;10; 11], Voinea M. [39], etc.).

Analiza funcției educative, a tipurilor de familie a permis să fie evidențiate și descrise axele socializării în cadrul familiei (normativă,

cognitivă, creativă, psihoafectivă), iar corelarea acestora cu precizarea și delimitarea elementelor structurale ale culturii, la general și culturii familiei, în special; a ethosului pedagogic familial [11] a contribuit la dezvăluirea și delimitarea, evidențierea importanței interacțiunilor culturii postfigurative, culturii cofigurative și a culturii prefigurative, în cazul cercetării noastre, a bunicilor, părinților și nepoților. În contextul dat s-a realizat explicația valorificării în pedagogia și sociologia familiei a conceptului de *grandparentalitate*, inclus în circuitul științific (în spațiul european) de către cercetătorul Gourdon V. [14] și explorat de: Delestre A. [Apud 24], Segalen M. [24], Schneider B. și Bouyer S. [6] etc.

Elucidarea istoricului și a evoluției culturii postfigurative în societate a permis să fie determinate *modelele/tiparele culturale ale familiei și esența culturii postfigurative* în epocile: preclasică, clasică, modernă și postmodernă; să fie descris și analizat rolul educativ și funcțiile bunicilor în mai multe state (America, Spania, Franța, Italia, Germania, Rusia și Republica Moldova). Aspectele expuse au ajutat la identificarea tendințelor actuale de abordare a îmbătrânirii și promovării culturii postfigurative în familie și societate, ceea ce a permis elaborarea: *Portretului bunicilor din epocile clasică, modernă și postmodernă*, (Figura 1.1.), inclusiv a schiței *Etapile și specificul vârstei a III-a*.

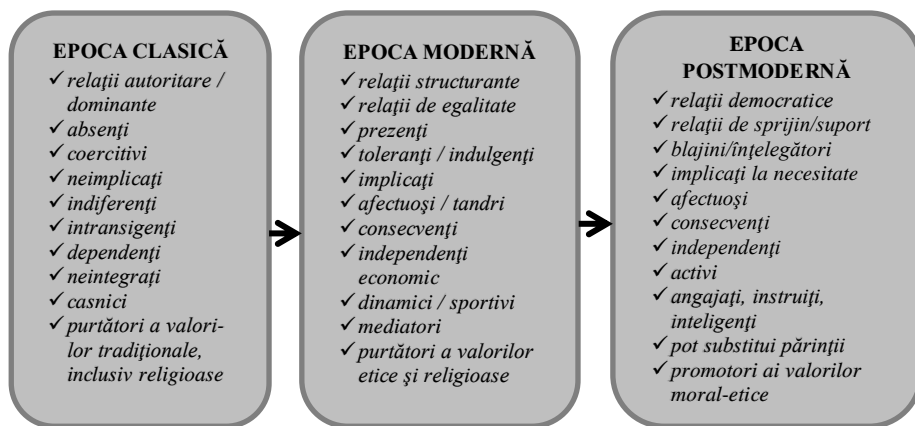

Fig. 1.1. Portretul bunicilor din epocile clasică, modernă și postmodernă

În capitolul 2, **Impactul pedagogic al culturii postfigurative asupra educației familiale a nepoților**, este tratat cadrul experiențial și metodologic de realizare a educației familiale din perspectiva promovării culturii postfigurative în corelație cu modelul ecologic al dezvoltării umane (Bronfenbrenner U. [Apud 5]), cu teoria sistemică de rol (Таланчук М. Н. [47]) și acțiunile sinergice ale parteneriatelor sociale și educative familie-școală-comunitate-bunici. Analiza și interpretarea abordărilor epistemologice a CP a permis definirea reperelor teoretico-aplicative, fundamentarea științifică a *Taxonomiei valorilor culturii postfigurative* (Figura 1.2) și a

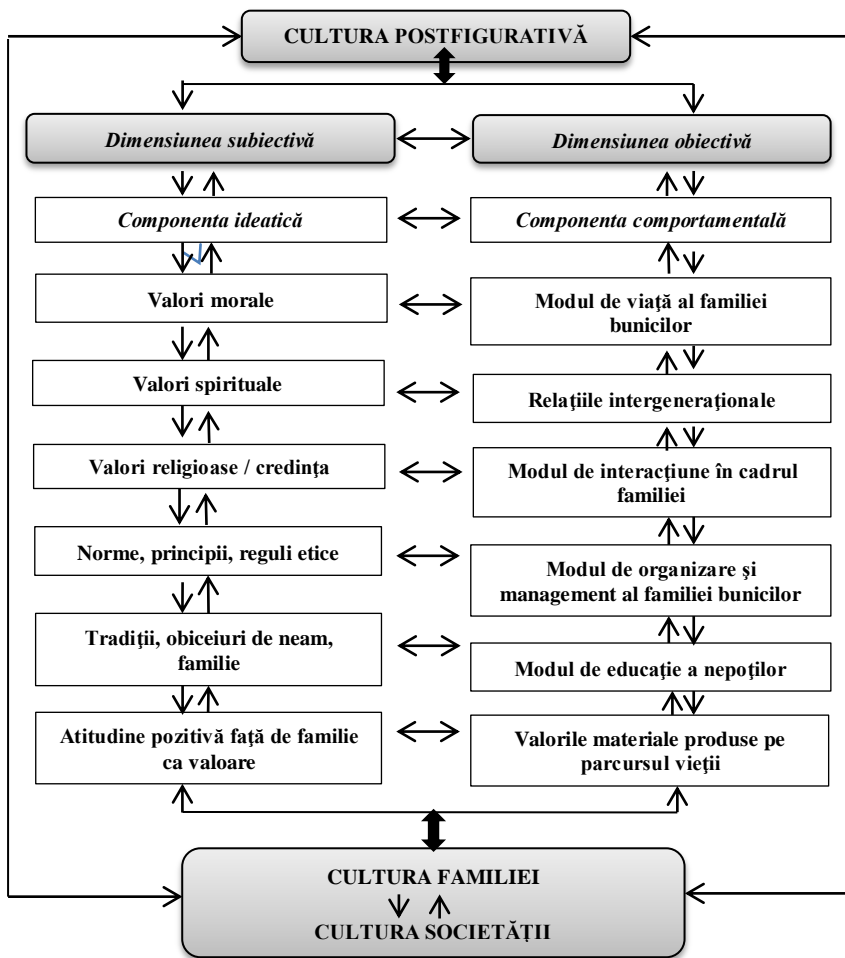

Fig.1.2. Taxonomia valorilor culturii postfigurative

Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială (Figura 1.3.).

SPIVCP cuprinde cinci componente de bază: scopul și obiectivele cadru, perspectivele de realizare și conținuturile activităților; constructul tehnologic al consilierii, constructul evaluativ și finalitățile.

Strategia nominalizată a fost implementată prin intermediul programului de formare în conformitate cu ansamblul de condiții psihopedagogice definite și argumentate științific.

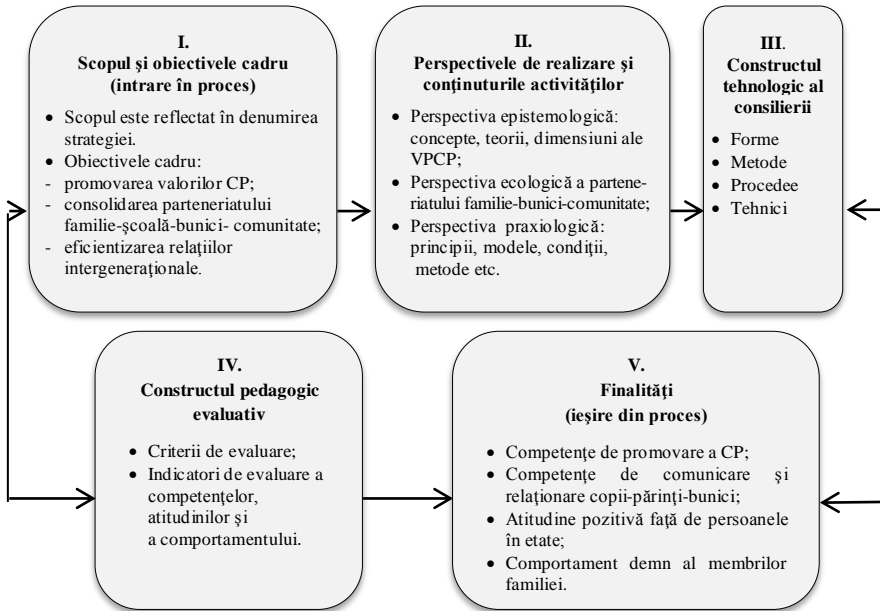

Fig. 1.3. Strategia pedagogică interactivă de valorificare a culturii postfigurative în educația familială

În consens cu aspectele expuse au fost identificate *modelele de interacțiune părinți-bunici-nepoți, dinamica și evoluția rolului/funcției de bunici*, obiectivată în instrumentul cu același titlu, care asigură posibilitatea de urmărire și conștientizare a etapelor evoluției rolului de bunici, caracteristicilor esențiale și a suportului oferit de aceștia în educația familială.

În scopul precizării esenței experiențiale și a pregătirii materialelor pentru realizarea experimentului pedagogic s-au efectuat sondaje și investigații preliminare prin care s-a stabilit: conținutul relației bunici-nepoți,

componentele culturii postfigurative, modelele de interacțiune familie-bunici-nepoți, diversitatea tipologică a bunicii după *criteriile*: mediul de rezidență; apartenența la linia paternă și maternă; coabitarea bunicii cu nepoții; suplinirea rolurilor parentale; asigurarea solidarității și a coeziunii familiei; criteriul de vârstă; trăsăturile individual-tipologice; după modul în care sunt percepuți bunicii de către familie și societate; după modul în care sunt etichetați bunicii și atitudinea față de ei.

În finalul capitolului sunt explicate și evidențiate avantajele promovării culturii postfigurative în educația familială a nepoților.

În capitolul 3, **Coordonata praxiologică de valorificare a culturii postfigurative în cadrul educației familiale**, este elucidat designul cercetării, care include direcțiile strategice esențiale ale investigației, obiectivele experimentului pedagogic, ansamblul acțiunilor structurate într-un tabel special, care reliefează studiile experimentale, obiectivele operaționale, loturile de subiecți, termenii de realizare; activitățile și metodele aplicate, impactul și rezultatele; inclusiv, delimitează și explică detaliat investigația preliminară, experimentul de constatare, cel de formare și cel de verificare.

Prin investigațiile preliminare și constatative s-a confirmat existența unui parteneriat, a colaborării familie-bunici, care se desfășoară în mediul rural și mediul urban prin intermediul a cinci tipuri de modele (Figura 1.4.). Așadar, au fost descrise, explicate și reprezentate grafic modelele: *interacțiunilor dominate de bunici (M1)*; *al interacțiunilor în care bunicii sunt percepuți ca aliați (M2)*; *al interacțiunilor familiale axate pe echilibrul intergenerațional (M3)*, *al interacțiunilor dominate de părinți (M4)* și *al interacțiunilor mixte (M5)*.

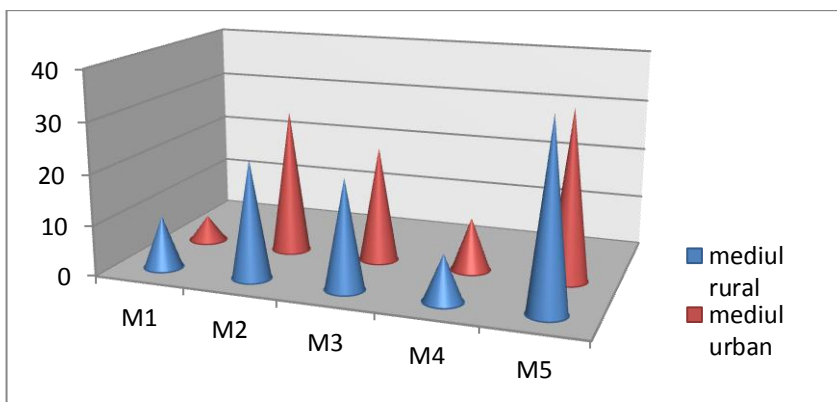

Fig. 1.4. Modele de interacțiune familie – bunici – nepoți

Au fost depistate și argumentate *blocajele de comunicare și relaționare bunici-nepoți-părinți*, ceea ce a permis identificarea structurilor distorsionate de gândire și acțiuni; specificul relaționării și percepției bunicilor de către preșcolari, elevii de vârstă școlară mică, preadolescenți și adolescenți. Concomitent cu analiza și interpretarea aspectelor vizate s-a investigat rolul bunicilor în educația nepoților, modul de interacțiune bunici-nepoți, componentele culturii postfigurative (Figura 1.5.) explorate în familie, activitățile valorificate de către bunici în educația nepoților, modurile de implicare a bunicilor și părinților în educația nepoților și modalitățile de implicare a bunicilor în soluționarea conflictelor familiale (pe loturile de copii, adulți, părinți).

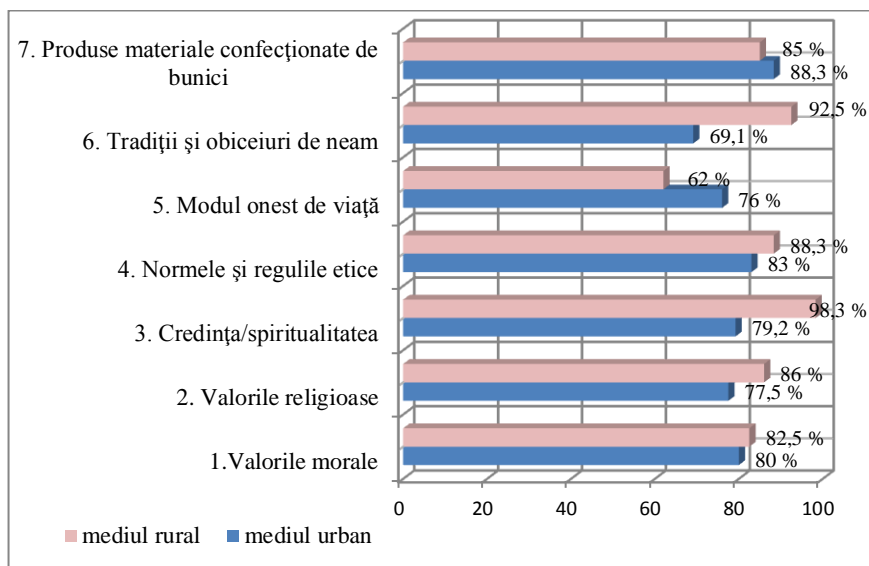

Fig. 1.5. Componentele culturii postfigurative

Investigarea experimentală s-a realizat în baza a opt criterii a câte patru indicatori cu privire la promovarea CP în educația familială. Ca produs important investigativ au fost fundamentate, elaborate și descrise *ansamblul condițiilor psihopedagogice de valorificare a CP în familie*. Toate aspectele cercetate au fost obiectivate în reprezentări grafice (histograme, table etc.).

Capitolul final conține *Programul de formare* (scop, obiective, activități, conținuturi și competențe preconizate), care a fost implementat

prin intermediul *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială*. Strategia nominalizată încorporează reperele teoretico-aplicative a VPCP, experimentarea cărora a asigurat validarea acestora.

Verificarea rezultatelor s-a efectuat în comparație cu rezultatele constatării prin explorarea chestionarului-aplicație *Evaluarea esenței culturii postfigurative* (6 criterii și 24 de indicatori). Rezultatele finale au fost sintetizate într-un tabel de distribuție (Tabelul 1.1.) și o histogramă generală.

Tabelul 1.1. Tabel de distribuție a rezultatelor experimentului de constatare și cel de verificare (50 s.)

Criterii ai VPCP	Indicatori ai VPCP	Ex. de constatare				Ex. de verificare			
		da	%	nu	%	da	%	nu	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Cum v-ați comportat în etapa prealabilă/de așteptare a noii funcții/rol de bunic/ă. Ce v-a preocupat?	1. Lecturarea lucrărilor despre rolul bunicilor.	22	44	28	56	40	80	10	20
	2. Pregătirea unor obiecte/cadouri	21	42	29	58	31	62	19	38
	3. Oferirea ajutorului familiei tinere cu sfaturi legate de sarcină, naștere, îngrijirea bebelușului	30	60	20	40	44	88	6	12
	4. Lipsa preocupărilor de acest gen.	13	26	37	74	5	10	45	90
II. Cum v-ați comportat în etapa inițială a funcției/rolului de bunic/ă. Ce v-a preocupat?	5. Oferirea suportului moral/ susținere	40	80	10	20	47	94	3	6
	6. Oferirea ajutorului concret la îngrijirea copilului	31	62	19	38	37	74	13	26
	7. Aflarea permanentă cu mama și copilul	23	46	27	54	31	62	19	38
	8. Preocuparea de sănătatea mamei și a copilului	42	84	8	16	46	92	4	8
III. Enumerați cele mai importante acțiuni și preocupări în continuarea realizării funcției/rolului de bunic/ă	9. Oferirea suportului moral	25	50	25	50	47	94	3	6
	10. Oferirea suportului economic	15	30	35	70	30	60	20	40
	11. Organizarea odihnei/timpului liber a nepoților	30	60	20	40	42	84	8	16
	12. Acordarea ajutorului la învățătură a nepoților	33	66	17	34	39	78	11	22

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
IV. Ce dificultăți ați întâmpinat în realizarea funcției/rolului de bunic/ă? Argumentați.	<i>13. Unele dificultăți de comunicare și relaționare cu părinții nepoților</i>	37	74	13	13	10	20	40	80
	<i>14. Problema distanței geografice și a distanței psihoemoționale</i>	32	64	18	36	13	26	37	74
	<i>15. Starea precară a sănătății bunicii</i>	27	54	23	46	9	18	41	82
	<i>16. Conflicte de incertitudine</i>	29	58	21	42	5	10	45	90
V. În viziunea dvs, care acțiuni și ce fel de comportare în funcție/rol de bunic/ă este adecvată și necesară?	<i>17. Transmiterea valorilor familiale și general-umane</i>	39	78	11	22	47	94	3	6
	<i>18. Comportare echilibrată și adecvată</i>	40	80	10	20	48	96	2	4
	<i>19. Oferirea suportului moral</i>	25	50	25	50	47	94	3	6
	<i>20. Oferirea suportului economic</i>	15	30	35	70	20	40	30	60
VI. Ce valori ați cultivat nepoților în cadrul educației familiale?	<i>21. Binele moral</i>	35	70	15	30	47	94	3	6
	<i>22. Credința, evlavia</i>	42	84	8	16	44	92	6	8
	<i>23. Onestitatea/cumsecădenia (principiile și normele tradiționale)</i>	40	80	10	20	48	96	2	4
	<i>24. Tradițiile și obiceiurile populare</i>	42	84	8	16	48	96	2	4

După cum putem observa, compararea rezultatelor chestionarului demonstrează o sporire esențială a rezultatelor. Prelucrarea statistică a răspunsurilor ne-a permis să constatăm faptul că în rezultatul desfășurării experimentului de formare, subiecții conștientizează mai profund noul rol sociofamiliar de bunici și necesitatea pregătirii și asumării angajamentelor și responsabilităților specifice.

În esență, rezultatele obținute oferă posibilitatea să observăm o schimbare pozitivă privind valorificarea pedagogică a culturii postfigurative cât și consolidarea unor competențe grandparentale în contextul demersului formativ al prezentei cercetări. Astfel acțiunile și activitățile demarate au contribuit la conștientizarea esenței rolului de bunici, a consolidării responsabilităților de valorificare a CP și precizării competențelor necesare acestui rol important sociofamiliar. De asemenea părinții și copiii/nepoții au conștientizat importanța raporturilor intergeneraționale armonioase, inclusiv importanța educației pentru respectarea persoanelor în etate. Toate cele trei generații implicate în experiment au apreciat pozitiv importanța și necesitatea valorificării culturii postfigurative, a schimbului intergenerațional în educația familială.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea realizată ține de unul dintre cele mai importante, actuale și complexe aspecte cu impact și tendințe pozitive asupra educației familiale, dar și asupra schimbării atitudinii copiilor, tinerilor, adulților privind persoanele în etate și eficientizarea relațiilor intergeneraționale în societate. Investigația a favorizat producerea valorilor teoretice și aplicative relevante pentru valorificarea pedagogică a culturii postfigurative în educația familială și educația care poate fi realizată prin intermediul parteneriatelor sociale familie-școală-comunitate.

Rezultatele demersului investigațional ne-au condus la formularea următoarelor **concluzii generale**:

1. Studiul de tip analitico-interpretativ a demonstrat faptul că *familia și cultura postfigurativă reprezintă două fenomene și două valori sociale și moral-etice interconexe de o importanță majoră pentru integrarea socială a individului*. Din perspectivă antropologică, sociologică, juridică, filosofică și psihopedagogică au fost precizate, re/definite și delimitate conceptele de bază: *familie, educație familială, cultură postfigurativă, cultură cofigurativă, cultură prefigurativă, generație, grandparentalitate, competențe grandparentale*, ceea ce a contribuit la constituirea premiselor cadrului conceptual al valorificării CP.

2. Studiul epistemologic realizat a permis evidențierea, descrierea și interpretarea caracteristicilor familiei și a culturii postfigurative prin analiza relațiilor intergeneraționale în familia de tip extins și cea de tip nuclear. Stabilirea esenței și a impactului funcției educative, a acțiunilor și influențelor familiale realizate de părinți și bunici s-a produs în raport cu precizarea componentelor culturii umane, a valorilor sociale și familiale și a definitivării axelor socializării individului (*axa normativă, cognitivă, creativă, psihoafectivă*). La fel, în cadrul cercetării au fost deduse elementele structurale ale culturii, care se consideră și drept constante ale acesteia (*constantele universale, particulare, alternative, individuale*). Aceasta a permis elucidarea caracteristicilor și conținutului celor trei tipuri de cultură umană: *cultura postfigurativă / a vârstnicilor și bunicilor, cultura cofigurativă / a părinților și cea prefigurativă / a copiilor și tinerilor*.

3. Abordând istoricul și evoluția culturii postfigurative în societate s-a recurs la analiza rolului socio-familial și pedagogic al bunicilor, la analiza logică și teoretică a conceptului de *grandparentalitate*; la analiza psihopedagogică a relațiilor intergeneraționale copii-părinți, nepoți-bunici, demon-

strându-se că coexistența armonioasă a acestora este posibilă doar prin respectarea și valorificarea, de către toate generațiile, a simetriei sociale, a complementarității și a reciprocității. În acest context a fost fundamentat și elaborat instrumentul teoretic *Evoluția istorică a familiei și culturii postfigurative*. Prin precizarea și delimitarea specificului evoluției structural-funcționale a familiei și a culturii postfigurative, accentul s-a plasat de la un studiu comparativ al situației vizate în America, Spania, Franța, Italia, Germania, Rusia, Republica Moldova, spre evidențierea și conturarea trăsăturilor de personalitate a bunicilor, materializată în *Portretul bunicilor din epocile clasică, modernă și postmodernă*.

4. Determinarea tendințelor actuale de abordare a îmbătrânirii și culturii postfigurative, realizată din perspectiva *gerontologiei, geriatriei, sociologiei* a asigurat precizarea esenței *dimensiunilor demografică, biologică, socială, psihologică, filosofică* ale acestora și a permis efectuarea unei sumarizări prin elaborarea *Etapelor și specificului vârstei a III-a*, care include autorii teoriilor îmbătrânirii, studiul și specificul psihosocial al acestui fenomen uman. Investigația teoretică, experimentul preliminar și cel de constatare au contribuit la identificarea și analiza critică a *cinci tipuri de personalitate la vârsta a treia* (tipul de personalitate ostilă, tipul nemulțumit de sine, tipul bazat pe stil constructiv; tipul bazat pe stil dependent și cel bazat pe stil defensiv).

5. Abordarea sistemico-holistică a valorificării culturii postfigurative ne-a condus spre analiza particularităților relațiilor intergeneraționale în familie și societate. Faptul vizat a determinat stabilirea interconexiunilor și a posibilităților valorificării pedagogice a culturilor celor trei generații (copii, adulți, buni). Astfel au fost diagnosticate și caracterizate *tipurile principale ale conflictelor intergeneraționale* (conflicte legate de educația nepoților; conflicte din cauza atitudinii hiperprotectoare a bunicilor față de nepoți; conflicte de rivalitate etc.); specificul relațiilor care eficientizează climatul familial (relații de solidaritate și cele de independență) și specificul relațiilor care agravează și distorsionează climatul familial (relații de ambivalență și neîncredere). În rezultatul sintezelor efectuate a fost fundamentată și elaborată *Taxonomia valorilor culturii postfigurative*, ceea ce a servit drept instrument teoretic de evaluare și valorificare a CP în educația familială.

6. Impactul culturii postfigurative asupra educației familiale a nepoților a demonstrat că parteneriatele sociale sunt eficiente și servesc drept mecanism de bază în promovarea CP și armonizarea relațiilor interge-

neraționale, dacă acestea includ interacțiunile optime ale celor trei generații umane și au caracter sistematic, simetric, reciproc și complementar. Totodată a fost verificată funcționalitatea unui ansamblu de instrumente importante elaborate și fundamentate științific: *Cercul calității interacțiunilor socioeducative familie-instituție de învățământ-bunici-comunitate; Etapele evoluției rolului/funcției de bunici*, ceea ce a contribuit la identificarea și descrierea blocajelor de comunicare și relaționare; a *modelelor de interacțiune părinți-bunici-nepoți* și la realizarea cu succes a programului formativ.

7. În scopul valorificării pedagogice a CP în educația familială, a optimizării atitudinilor și comportamentelor celor două generații față de generația persoanelor în etate s-a implementat *Strategia pedagogică interactivă de valorificare a culturii postfigurative în educația familială*, constituită din cinci componente: *I. Scopul și obiectivele cadru; II. Perspectivele de realizare și conținuturile activităților; III. Constructul tehnologic al consilierii; IV. Constructul evaluativ; V. Finalitățile*. În esență, toate acestea reprezintă reperete teoretico-aplicative de valorificare pedagogică a CP în educația familială.

Experimentul pedagogic, care a fost desfășurat pe o durată de doi ani, a demonstrat funcționalitatea și eficiența reperelor teoretico-aplicative structurate în strategia nominalizată și aplicate prin intermediul programului de formare elaborat. Ca rezultat final, s-a îmbunătățit substanțial conținutul relației bunici-nepoți; a sporit gradul de colaborare a generațiilor în cadrul familiei; s-a reușit a stabili și a anihila și/sau a lichida blocajele dintre părinți, bunici și nepoți (121 s./ 86,4%), ceea ce a contribuit la diminuarea conflictelor intergeneraționale (de la 52,1% până la 21%, diferența de 31,1%). În familiile care au participat la formare (60 s.), a început să predomine *modelul interacțiunilor axate pe echilibrul intergenerațional* (inițial 23 s./ 38,3%, iar postformare 42 s./ 70%). Acest aspect a consolidat și eficientizat CGP cu privire la valorificarea pedagogică a CP (conform celor șase criterii și 24 indicatori), ceea ce a demonstrat, practic, întregul lot experimental de bunici (din 50 s. – 47s./ 94%) etc.

În felul acesta, **problema științifică importantă soluționată în cercetare**, care a abordat fundamentarea pedagogică a valorificării culturii postfigurative în educația familială prin identificarea valorilor, conținutului structural-funcțional, perspectivelor sociopsihopedagogice ale acesteia, explorate prin intermediul SPIVCP (care încorporează reperete teoretico-aplicative) în contextul parteneriatului familie-bunici-comunitate, ceea ce a

contribuit la schimbarea comportamentului generațiilor tinere, eficientizarea relațiilor intergeneraționale și sensibilizarea opiniei publice asupra aspectelor axiologice, dar și a problemelor persoanelor în etate, a fost realizată cu succes prin atingerea scopului și obiectivelor cercetării. Astfel, *scopul* presupune determinarea și experimentarea reperelor teoretico-aplicative de valorificare pedagogică a culturii postfigurative în educația familială.

Obiectivele cercetării:

- examinarea și interpretarea epistemologică a valorificării culturii postfigurative în educația familială prin dezvăluirea conceptelor de bază și a raporturilor intergeneraționale în cadrul familiei;
- analiza istoricului și a evoluției culturii postfigurative în societate;
- analiza tendințelor actuale de abordare a îmbătrânirii și a valorificării culturii postfigurative în educație;
- precizarea specificului relațiilor familiale copii-părinți-bunici;
- examinarea dinamicii funcției de bunici prin identificarea modelelor de interacțiune părinți-bunici-nepoți;
- elaborarea, fundamentarea și validarea *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială*, care încorporează reperele teoretico-aplicative.

În consens cu rezultatele cercetării propunem următoarele **recomandări:**

La nivel macrostructural:

- eficientizarea activității de promovare a culturii postfigurative prin intermediul mass-media și a parteneriatelor sociale familie-școală-comunitate;
- elaborarea politicilor sociale și educaționale speciale de abordare sistematică și sistemică a eficientizării relațiilor intergeneraționale cu accent pe valorificarea culturii postfigurative și schimbarea atitudinii tinerilor față de persoanele în etate;
- orientarea politicilor educaționale spre valorizarea unui parteneriat sociocultural eficient, în care instituția de învățământ și asociațiile nonguvernamentale a veteranilor muncii să colaboreze cu familiile și elevii, studenții etc. în direcția organizării-desfășurării acțiunilor de promovare a culturii postfigurative și a activităților comune de voluntariat și caritate orientate spre ameliorarea condiției economice și susținerea moralului persoanelor în etate;

- elaborarea și implementarea strategiilor statale constante de implicare a mass-media și a instituțiilor comunitare cu privire la lărgirea rețelei de re/socializare a persoanelor în etate și promovarea realizărilor acestora, a culturii postfigurative, dar și a problematicii procesului de îmbătrânire, îmbinat cu explorarea politicilor de sporire a calității vieții persoanelor de vârstă a treia.

La nivel microstructural propunem:

- practicarea și promovarea parteneriatului extins școală-familie-bunici - comunitate, axat pe formarea atitudinii pozitive față de persoanele în etate prin intermediul implementării *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială* și a unui program complex de educație și formare a culturii relațiilor inter-generaționale;
- integrarea cross-curriculară a unor module de conținut și a activităților educative formale și nonformale privind tematica educației familiei / a elevilor pentru promovarea relațiilor intergeneraționale armonioase, a culturii postfigurative în conținuturile disciplinelor școlare de bază;
- elaborarea ghidurilor, suporturilor metodologice, a manualelor ce reflectă formarea atitudinii și conduitei pozitive față de persoanele în etate și cultura postfigurativă (pentru toate nivelurile învățământului: preșcolar, primar, gimnazial, liceal, universitar);

Investigația realizată deschide o altă perspectivă importantă și actuală de cercetare, care constă în studierea aprofundată a procesului de valorificare a culturii postfigurative în mediul rural privind aspectul conservării/păstrării și transmiterii tradițiilor și obiceiurilor populare, la fel, s-au creat premise pentru realizarea unor cercetări ale impactului culturii cofigurative asupra educației familiale a copiilor.

BIBLIOGRAFIE:

1. Baran-Pescaru A. Familia azi. O perspectivă sociopedagogică. București: Aramis, 2006. 175 p.
2. Bârzea C. Arta și știința educației. Monografie. Ed.a 2-a. București: Editura Didactica și Pedagogică, 1998. 220 p.
3. Bengston, V. L., Robertson J. F. Grandparenthood. Sage Publications. London: England, 1985. 240 p.
4. Bistriceanu C. Sociologia familiei. București: Editura Fundația României de Mâine, 2005. 220 p.

- <http://www.scribd.com/doc/109815273/Carte-Corina-Bistriceanu-Sociologia-Familiei-Ed-II> (vizitat 07.12.2014).
5. Bonchiș E. (coord.) Familia și rolul ei în educarea copilului. Iași: Polirom, 2011. 424 p.
  6. Bouyer S., Mietkiewich M. C., Schneider B. (s. dir) Histoires de grands-parents. Paris: L'Harmattan, 2000. 240 p.
  7. Bulgaru M. (coord.) Sociologie. Manual, vol. II Chișinău: CEP USM, 2003. 284 p. <http://www.usm.md/crras/CRRAS/manualepdf/sociologie%202.pdf>. (vizitat 01.03.2010).
  8. Cuznețov Larisa, Simcenco I. Parteneriatul educativ familie – cultură postfigurativă. Repere teoretice și practice. Chișinău: Primex-com SRL, 2015. 141 p.
  9. Cuznețov Larisa. Dimensiuni psihopedagogice și etice ale parteneriatului educațional. Chișinău: CEP UPS I. Creangă, 2002. 125 p.
  10. Cuznețov Larisa. Filosofia practică a familiei. Chișinău: CEP, USM, 2013. 328 p.
  11. Cuznețov Larisa. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM, 2008. 624 p.
  12. Fontaine R. Psihologia îmbătrânirii. Iași: Polirom, 2008. 232 p.
  13. Goody J. (trad. din engl. Doboș S.) Familia europeană. O încercare de antropologie istorică. Iași: Polirom, 2003. 256
  14. Gourdon V. Histoires des grands-parent. Paris: Perrin, 2012. 702 p.
  15. Herseni Tr. Sociologie. Teoria generală a vieții sociale. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. 600 p.
  16. Iluț P. (coord.). Dragoste, familie și fericire. Spre o sociologie a seninătății. Iași: Polirom, 2015. 343 p.
  17. Iluț P. Sociopsihologia și antropologia familiei. Iași: Polirom, 2005. 296 p.
  18. Ionescu M., Bunescu Gh. (coord.) Raporturile între generații. Aspecte educaționale. București, 2007. 189 p.
  19. Merton R. K. Éléments de théorie et de méthode sociologique. Paris: Armand Colin, 1997. 352 p.
  20. Murdock G. Social structure. New York: Macmillan, 1949. 215 p.
  21. Parsons, T. Family, socialisations, and interaction process. Glencoe: The Free Press, 1955. p.19-21.
  22. Popescu R. Întroducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană. Iași: Polirom, 2009. 200 p.

23. Schifirneț C. Introducere în sociologie. 204 p. <http://www.scribd.com/doc/33673395/Constantin-SCHIFIRNE%C5%A2-SOCIOLOGIE> (vizitat 20.01.2012)
24. Segalen M. Sociologia familiei. Iași, Polirom, 2011. 440 p.
25. **Simcenco I.** Esența și conținutul relației bunici-nepoți. Dinamica și evoluția rolului/funcției de bunici. În: Școala modernă: provocări și oportunități. Conferința Științifică Internațională, Institutul de Științe ale Educației. AȘM, IȘE, CEP *Cavioli* SRL, Chișinău, 2015, p. 679-684.
26. **Simcenco I.** Influența bunicii asupra copiilor de vârstă școlară mică. În: Materialele Conferinței științifico-practice naționale cu participare internațională. Facultatea de Pedagogie: Tradiție și modernitate. Dialogul generațiilor, 2014, Vol. 1. Chișinău: Tipogr. UPS „Ion Creangă”, 2014. p.136-143.
27. **Simcenco I.** Influența factorilor familiali asupra relației bunici-nepoți. În: Probleme actuale ale științelor umanistice. În: Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. Chișinău: UPS I. Creangă, 2013, vol. XII, partea II, p. 57-65.
28. **Simcenco I.** Istoricul culturii postfigurative în societate: unele repere teoretice. În: Probleme actuale ale științelor umanistice. În: Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. Chișinău: UPS I. Creangă, 2014, vol. XIII, partea I, p. 33-39.
29. **Simcenco I.** Precizarea conceptelor esențiale privind valorificarea pedagogică a culturii postfigurative în familie. În: Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățământului. În: Conferința de totalizare a muncii științifice și științifico-didactice a corpului profesoral-didactic pentru anul 2010, Chișinău: UPS I. Creangă, vol.1, p.180-190.
30. **Simcenco I.** Promovarea culturii cofigurative în cadrul educației familiale. În: Familia – factor existențial de promovare a valorilor etern-umane. Conferința Științifică Internațională. Chișinău: CEP USM, 2012, p.356-363.
31. **Simcenco I.** Cultura postfigurativă: unele studii, analize și sinteze. În: Studia Universitatis. Seria Științe ale educației, 2015, nr. 9 (89), p. 23-30.
32. **Simcenco I.** Strategii de optimizare a comunicării bunici-nepoți în cadrul familiei. În: Probleme actuale ale științelor umanistice. În: Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. Chișinău: UPS I. Creangă, 2011, vol. X, partea II, p. 92-100.

33. **Simcenco I.** Unele aspecte teoretice privind raporturile inter-generaționale în familie. În: Probleme actuale ale științelor umanistice. În: Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. Chișinău: UPS I. Creangă, 2012, vol. XI, partea I, p.102-109.
34. **Simcenco I.** Valorificarea culturii postfigurative: unele repere praxiologice. In revista de Științe Socioumane, UPS Ion Creangă. Chișinău, 2015, Nr. 3 (31), p.108-114.
35. Stahl P. Familia și școala. Contribuții la sociologia educației. București: Paideea, 2002. 168 p.
36. Stănciulescu E. Sociologia educației familiale. Strategii educative ale familiilor contemporane, vol.I, Iași: Polirom, 2002. 280 p.
37. Stănoiu A., Voinea M. Sociologia familiei. Note de curs. București: Universitatea din București, 1983. 291 p.
38. Șchiopu U., Verza E. Psihologia vârstelor, ciclurile vieții. București: E.D.P., R.A., 1995. p. 66-100.
39. Voinea M. Familia contemporană. Mică enciclopedie. Editura Fundației FOCUS, București, 2005. 242 p. <http://www.scribd.com/doc/229733540/Maria-Voinea#scribd> (vizitat 17.02.2011)
40. Куликова Т. А. Семейная педагогика и домашнее воспитание: Учебник для студ. сред. и высш. пед. учеб. Заведений. Москва: Издательский центр Академия, 1999. 232 с.
41. Мид М. Культура и преемственность. Исследование конфликта между поколениями. Избр. произв. / пер. с англ. Ю. А. Асева: Наука, 1988. 429 с.
42. Мид М. Мужское и женское: исследование полового вопроса в меняющемся мире. Избр. произв. / пер. с англ. М. Ошурков, Л. Михайлова, Д. Кутузова. М.: РОССПЭН, 2004. 416 с.
43. Микляева, А. В. Возрастная дискриминация как социально-психологический феномен. Монография / А.В. Микляева. СПб.: Речь, 2009. 163 с.
44. Митякина Л.В. Социальный статус старшего поколения современного российского общества: Социально-философский аспект: автореф. дис. канд. фил. наук: 09.0 0.11. Пенза, 2000. 17 с. Постникова М. И. Психологические аспекты межпоколенных отношений в контексте современного научного знания / М.И. Постникова // Мир психологии, 2009. N. 3. с.176-184.
45. Семёнова, В.В. Социальный портрет поколений / В.В. Семёнова // Россия реформирующаяся / под ред. Л.М. Дробижевой. М.: Academia, 2002. 368 с.

46. Таланчук Н. М. Архитектоника воспитательного процесса: современная концепция и теория воспитания в двух частях. Казань, 1999. с. 70-84.
47. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. 4-е изд. СПб.: Питер, 2008. 672 с.
48. <http://www.perfecte.ro/relatii/bunici-nepoti-timp-educatie-distractie-cum-incurajezi-relatia.html> (vizitat 15.10.15)
49. <http://www.scrigroup.com/educatie/sociologie/CONSTRUCTE-TEORETICE-PRIVIND-F85278.php> (vizitat 05.12.13)

ADNOTARE
Simcenco Irina

Valorificarea pedagogică a culturii postfigurative în educația familială
Teză de doctor în pedagogie, Chișinău 2016

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 207 de surse, adnotare (română, rusă, engleză), concepte-cheie, lista abrevierilor, 180 text de bază, 10 tabele, 21 figuri, 10 anexe.

Cuvinte-cheie: familie, părinți, bunici, nepoți, cultura familiei/ethos familial, cultură postfigurativă, cultură cofigurativă, cultură prefigurativă, generație, persoane în etate, relații intergeneraționale, grandparentalitate, competențe grandparentale, parteneriatul educativ familie-bunici-comunitate.

Domeniul de studiu se referă la teoria generală a educației și abordează problema valorificării pedagogice a culturii postfigurative în educația familială.

Scopul cercetării constă în determinarea și experimentarea reperelor teoretico-aplicative de valorificare pedagogică a culturii postfigurative (CP) în educația familială.

Obiectivele cercetării vizează: examinarea și interpretarea epistemologică a valorificării culturii postfigurative în educația familială prin dezvăluirea conceptelor de bază și a raporturilor intergeneraționale în cadrul familiei; analiza istoricului și a evoluției culturii postfigurative în societate; analiza tendințelor actuale de abordare a îmbătrânirii și a valorificării culturii postfigurative în educație; pecizarea specificului relațiilor familiale copii-părinți-bunici; examinarea dinamicii funcției de bunici prin identificarea modelelor de interacțiune părinți-bunici-nepoți; elaborarea, fundamentarea și validarea *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială (SPIVCP)*, care încorporează reperatele teoretico-aplicative.

Noutatea și originalitatea științifică constă în: analiza structural-funcțională a familiei și culturii postfigurative, a relațiilor și a schimburilor intergeneraționale părinți-bunici-nepoți din punct de vedere antropologic, sociologic, pedagogic, juridic, psihologic, filosofic; dezvăluirea semnificației și precizarea conceptelor: *familie, educație familială, cultura familiei, ethos pedagogic familial, cultură postfigurativă, cultură cofigurativă, cultură prefigurativă, generație, relații intergeneraționale, valori familiale, grandparentalitate, competențe grandparentale*; examinarea și determinarea esenței paradigmelor și teoriilor sociopsihopedagogice cu privire la funcționarea familiei în corelație cu stabilirea raporturilor dintre funcțiile familiei, cultura acesteia și ethosul pedagogic familial în contextul valorificării culturii postfigurative în educația familială; identificarea blocajelor în comunicarea și relaționarea bunici-nepoți-părinți; a condițiilor de asigurare a coexistenței echilibrate a tuturor generațiilor prin stabilirea și descrierea tipurilor de familie, modelelor de interacțiune părinți-bunici-nepoți și a portretului bunichilor în epocile preclasică, clasică, modernă și postmodernă; taxonomia valorilor culturii postfigurative; analiza tendințelor actuale de abordare a îmbătrânirii și corelarea acestora cu valorificarea pedagogică și psihosocială a culturii postfigurative.

Problema științifică importantă soluționată în cercetare rezidă în fundamentarea pedagogică a valorificării culturii postfigurative în educația familială prin identificarea valorilor, conținutului structural-funcțional, perspectivelor sociopsihopedagogice ale acesteia, explorate prin intermediul *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative* (care încorporează reperatele teoretico-aplicative) în contextul parteneriatului familie-bunici-comunitate, a contribuit la schimbarea comportamentului generațiilor tinere, eficientizarea relațiilor intergeneraționale și sensibilizarea opiniei publice asupra aspectelor axiologice, dar și a problemelor persoanelor în etate.

Semnificația teoretică este susținută de analiza, precizarea și delimitarea reperelor epistemologice ale CP, abordate în contextul promovării parteneriatelor educative sociale; a examinării și analizei diaconiei (istoricul și evoluția) fenomenului vizat; clarificarea specificului relațiilor intergeneraționale în familie; identificarea dinamicii și a evoluției rolului / funcției de bunici, a esenței educative a diversității tipologice a bunichilor; elaborarea și fundamentarea științifică a *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială*, care include reperatele teoretico-aplicative.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în elaborarea, experimentarea și validarea *Strategiei pedagogice interactive de valorificare a culturii postfigurative în educația familială (SPIVCP)*, care conține reperatele teoretico-aplicative ale fenomenului vizat.

Strategia explorată conform condițiilor psihopedagogice stabilite în cercetare, contribuie la eficientizarea relațiilor intergeneraționale și la valorificarea pedagogică a culturii postfigurative în educația familială. SPIVCP oferă un suport epistemologic, axiologic, metodologic și practic de asigurare și promovare a culturii postfigurative prin intermediul explorării reperelor teoretico-aplicative în parteneriate sociale și cele educative.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat în cadrul ședințelor catedrei *Științe ale Educației*, UPS Ion Creangă din Chișinău, prin comunicări la simpozioane și conferințe naționale și internaționale, precum și în cadrul instruirilor metodice, a consilierilor profesionale din instituțiile de învățământ implicate în experimentul pedagogic.

АННОТАЦИЯ

Симченко Ирина

Педагогическая валорификация постфигуративной культуры в семейном воспитании

Кандидатская диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук,
Кишинэу, 2016

Структура диссертации: введение, три главы, основные выводы и рекомендации, библиография из 207 источников, 10 приложений, 180 страниц основного текста, 21 рисунка, 10 таблиц.

Ключевые слова: семья, родители, прародители (дедушки и бабушки), культура семьи, постфигуративная культура, кофигуративная культура, префигуративная культура, поколение, пожилые люди, межпоколенные отношения, грандпарентальность, грандпарентальные компетенции, педагогическое партнёрство/сотрудничество семья-прародители-общество.

Область исследования относится к общей теории воспитания и направлена на изучение педагогической валорификации постфигуративной культуры в семейном воспитании.

Целью исследования является определение, разработка и экспериментирование теоретических и практических основ педагогической валорификации постфигуративной культуры в семейном воспитании.

Задачи исследования: эпистемологический анализ валорификации постфигуративной культуры (ПК) в семейном воспитании посредством определения и интерпретации основных понятий и межпоколенных семейных взаимодействий; исторический анализ эволюции постфигуративной культуры в обществе; выявление актуальных тенденций освещения процесса старения и изучения постфигуративной культуры; уточнение особенностей взаимоотношений семья-дети-родители-прародители; рассмотрение динамики ролевых функций прародители через идентификацию моделей взаимоотношений родители-прародители-внуки; разработка и экспериментирование *Педагогической интерактивной стратегии валорификации постфигуративной культуры в семейном воспитании*, включающая теоретические и практические основы.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в структурно-функциональном анализе семьи и постфигуративной культуры, взаимоотношений и взаимообмена поколений родители-прародители-внуки исходя из антропологической, социологической, педагогической, юридической, психологической и философской перспектив; в изучении и определении основных аспектов социопсихопедагогических парадигм и теорий касающиеся семьи и взаимоотношений между поколениям в контексте педагогической валорификации постфигуративной культуры в семейном воспитании.

Научно значимая проблема, решённая в исследовании, состоит в педагогическом обосновании валорификации постфигуративной культуры в семейном воспитании посредством идентификации ценностей, их структурно-функционального содержания, развития социопсихопедагогических перспектив через внедрение ПИСВПК в контексте сотрудничества семья-прародители-общество, что позволило изменить поведение молодого поколения, повысить качество взаимоотношений между поколениям, а так же удалось акцентировать внимание общественного мнения на аксиологических аспектах, и важной социальной роли ПК а также на проблемах людей пожилого возраста.

Теоретическая значимость исследования заключается в анализе, уточнении и определении теоретических и практических основ, изучаемых в контексте педагогического сотрудничества и социальных партнёрств; педагогической валорификации ПК в рассмотрении и анализе историческим эволюции семьи и постфигуративной культуры; конкретизации особенностей взаимоотношений между поколениями в семье; в идентификации динамики развития ролевых функций прародители; в определении типологии бабушек и дедушек, их культуры, ценностей; в научном обосновании педагогических инструментов интерактивной стратегии валорификации ПК в семейном воспитании.

Практическая значимость исследования заключается в разработке и экспериментировании *Педагогической интерактивной стратегии валорификации постфигуративной культуры в семейном воспитании*, которая содержит теоретических и практических основы.

Задействованная стратегия в соответствии с установленными психопедагогическими условиями позволила повысить эффективность взаимоотношений между поколениями, ПИСВПК является эпистемологической, аксиологической, методологической и практической основой для успешной эксплорации ПК посредством осуществления социального и педагогического сотрудничества.

Внедрение результатов исследования было осуществлено в заседаниях кафедры *Științe ale Educației, UPS I. Creangă (Chișinău)*; посредством экспериментального исследования; а также посредством научных публикаций и обсуждений на методических семинарах, национальных и международных конференциях.

ANNOTATION

Simcheno Irina

Pedagogical valorification of the postfigurative culture in the family education

Dissertation for scientific degree of Ph.D., Chisinau, 2016

The structure of the dissertation: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography containing 207 sources, 10 appendixes, 180 pages of the main text, 21 pictures, 10 tables.

Key words: family, parents, grandparents (grandfathers and grandmothers), family culture, postfigurative culture, cofigurative culture, prefigurative culture, generation, old people, relationship between generations, grandparentality, grandparental competences, pedagogical partnership / cooperation family-grandparents-society.

The area of investigation refers to the general theory of education and is directed to the study of pedagogical valorification of the postfigurative culture in the family education.

The aim of the research is the determination and experimentation of theoretical and practical basis of the pedagogical valorification of the postfigurative culture in the family education.

The objectives of the investigation: epistemical examination of the valorification of postfigurative culture in the family education by the means of the determination and interpretation of general concepts and family interaction between generations; historical analysis of the evaluation of the postfigurative culture in the society; detection of the actual tendencies of interpretation of the process of ageing and study of postfigurative culture; specification of the peculiarities of interaction family-children-parents-grandparents; examination of dynamics of role functions of grandparents by means of the identification of the models of interrelation parents-grandparents-grandchildren; elaboration and experimentation of the *Pedagogical interactive strategy of the valorization of the postfigurative culture in the family education*, which comprises theoretical and practical grounds.

The novelty and originality of the investigation is structural-functional analysis of the family and postfigurative culture, interaction and interchange of generations parents-grandparents-grandchildren based on anthropological, sociological, pedagogical, juridical, psychological and philosophical perspectives; the study and determination of the main aspects of socio-psychological paradigms and theories concerning the family and interrelationship between generations in the context of valorification of postfigurative culture in the family education.

The scientific significant problem determined in the research is in the pedagogical justification of the valorification of the postfigurative culture in the family education by means of identification of values, their structural-functional meaning, development of sociopsychopedagogical perspectives through introduction of PISVPC in the context of cooperation of the family-grandparents-society, which allowed to change the behaviour of the young generation, raise the quality of the interrelation between generations also managed to accentuate the public opinion on the axiological aspects, important social role of PC and problems of elderly people.

The theoretical significance of the research is the analysis, specification and definition of the theoretical and practical basis, investigated in the context of pedagogical cooperation and social partnerships; the examination and analysis of the historical evolution of the family and postfigurative culture, specification of the peculiarities of the interrelation between generations in the family, the identification of dynamics of the development of role functions of grandparents, the essence of typology of grandmothers and grandfathers their culture, values; the scientific justification of pedagogical tools of interactive strategies of valorification of PC in the family education.

The practical value of the research is the elaboration, experimentation and verification of the *Pedagogical interactive strategy of the valorification of postfigurative culture of the family education*, which comprises theoretical and practical grounds.

The involved strategy in accordance with the established psychopedagogical conditions allowed to raise the effectiveness of the interrelation between generations, PISVPC is epistemic, axiological, methodological and practical basis for the successful exploration of PC by means of realization of social and pedagogical cooperation.

The inculcation of the results of the research was carried out in the process of the pedagogical experiment and also by means of scientific publications and discussions at the methodological seminars, national and international conferences.

SIMCENCO IRINA

**VALORIFICAREA PEDAGOGICĂ
A CULTURII POSTFIGURATIVE
ÎN EDUCAȚIA FAMILIALĂ**

Specialitatea: 531. 01. – Teoria generală a educației

**AUTOREFERAT
al tezei de doctor în pedagogie**

Aprobat spre tipar:

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2

Formatul hârtiei 60×84 1/16

Tirajul: 40 ex.

Comanda nr.: 913

Autoreferatul a fost tipărit „**PRIMEX Com**” SRL,

Str. Mihai Eminescu, 6.

Tel. 022 22 72 88, 022 20 19 85